Cami - Cemevi Projesi (CCP)

Deniz Parlak
parlak.dnz@gmail.com

Yayımlanma Tarihi:
2 Temmuz 2025

İndirilme Tarihi:
24.11.2026

Önerilen Atıf: Parlak, Deniz (2025). Cami - Cemevi Projesi (CCP). Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.j84rm (Erişim Tarihi: 24.11.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Cami-Cemevi Projesi (CCP), Türkiye'de dinler arası hoşgörü ve toplumsal birlik söylemleriyle başlatılan, ancak Alevi toplumunda güçlü tepkilere neden olan tartışmalı bir mekânsal ve siyasal mühendislik girişimidir. Sünni İslam'a ait cami ile Alevi inancının merkezi olan cemevinin aynı fiziksel yapıda birleştirilmesini amaçlayan bu proje, özellikle Ankara Tuzluçayır'da 2013 yılında yaşanan protestolarla gündeme gelmiş, devletin güvenlik aygıtlarıyla protestoların bastırılmaya çalışılması projeye yönelik eleştirileri daha da derinleştirmiştir. Alevi toplumu tarafından asimilasyon, tanınma taleplerinin bastırılması ve sembolik tahakküm aracı olarak değerlendirilen proje, Alevilik ile Sünnilik arasında yapısal eşitsizliğin mekânda yeniden üretimi olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cami, Cem Vakfı, Cemevi

Tarihsel Arka Plan

Cami-Cemevi Projesi, AKP iktidarı döneminde "kardeşlik, birlik ve beraberlik" gibi ideolojik terimlerle çerçevelenmiş; projenin Alevi-Sünni gerilimlerini yumuşatma amacı taşıdığı iddia edilmiştir. Ancak bu proje, eşitlikten ziyade bir tür sembolik bütünleştirme ("harmonizasyon") stratejisi olarak tasarlanmış, Aleviliği tanımadan onun sembolik varlığını Sünni normatiflik içinde eritme amacı taşıdığı yönünde eleştirilmiştir (Ecevitoğlu ve Yalçınkaya 2013)

İlk örnek, 2013 yılında Ankara Mamak ilçesinin Tuzluçayır

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

Mahallesi'nde, Cem Vakfı ve Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı'nın desteğiyle hayata geçirilmek istenmiştir. Ancak mahallede yaşayan Alevi topluluklar, daha temel atma töreninden itibaren projeye karşı kitlesel tepkiler göstermiş, polisin orantısız müdahalesiyle çatışmalar yaşanmıştır. TOMA'ların, akrep araçlarının ve yoğun gaz bombalarının kullanıldığı müdahaleler, birçok kişinin yaralanmasına ve direnişin semtten diğer şehirlere yayılmasına yol açmıştır. Gazeteler bu süreci "Mamak'ta Kardeşlik Dayağı" ve "Gaz Bombalı Hoşgörü" gibi ironik başlıklarla haberleştirmiştir.

Siyasal Okuma ve Eleştiriler

Proje, Alevi toplulukları tarafından "tanınmadan temsil edilmeye zorlama" olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'de cemevlerinin ibadethane statüsü halen tanınmazken, camilerin Diyanet'e bağlı resmî yapılar olması, iki mekânı eşit zeminde buluşturma iddiasını temelden çürütmektedir. Bu nedenle proje, bir eşitlik projesi değil; "eşitsizlik içinde birlik" arayışı olarak yorumlanmıştır. Alevi kurumlarının büyük bir kısmı projeyi reddetmiş, bazı kurumların projeye dahil olması ise Alevi kamuoyunda meşruiyet tartışmalarına neden olmuştur.

Sosyolojik açıdan, bu tür projeler Sünni merkezli bir kamusal alan tahayyülünün, Alevilik gibi farklı inanç sistemlerini "makbul azınlık" kalıpları içinde yeniden şekillendirme girişimi olarak değerlendirilebilir (Massicard 2012). Proje, mekânsal bir bütünleşme önerirken, inançlar arası tarihsel, teolojik ve ritüel farklarını göz ardı etmiş; dahası Aleviliğin özerk tanım talebini bastıran bir söylemsel çerçeve üretmiştir (Sökefeld 2008; Yıldız ve Verkuyten 2011). Bu yönüyle proje, kamusal hoşgörü üzerinden kurulan sembolik tahakkümün bir örneğidir.

Tuzluçayır Direnişi: Kamusal Mekânda Alevi Varlığı

Tuzluçayır'daki protestolar, yalnızca mimari bir yapı projesine değil, Aleviliğin Sünni normlara göre tanımlanmasına karşı da bir tepki olarak okunmalıdır.

Projeye karşı gelişen direniş, Gezi Direnişi'nin hemen ardından ortaya çıkmış, birçok aktivist ve sol çevre tarafından desteklenmiştir (İHD 2013). Mahalle halkı, gece boyunca sokaklarda barikatlar kurarak polis müdahalesine karşı direnmiş; bu süreçte projeye dair sembolik anlatılar da oluşmuştur (Toker 2013). Mamak'ın askeri cezaevi geçmişiyle özdeşleşen "Mamak Türküsü"ne yapılan göndermeler, devlet şiddetinin sürekliliğine dikkat çekmiştir (BirGün 2013).

Bu direniş, Alevilerin kamusal görünürlüğü ve mekânsal hak talebinin bir ifadesi olarak değerlendirilmeli; cemevlerinin bağımsız ve tanınmış mekânlar olarak var olma hakkı, bu protestoların temel motivasyonlarından biri olarak okunmalıdır. Projenin bu haliyle, kamusal alanda Alevi inancının eşit yurttaşlık temelinde değil, Sünni normlara tabi olarak yer alabileceği mesajını içerdiği akılda tutulmalıdır.

Sonuç

Cami-Cemevi Projesi, Türkiye'de inançlar arası eşitliğe dair yapısal sorunları göz önüne seren bir vaka niteliğindedir. Projenin içerdiği mekânsal birliktelik önerisi, simgesel düzeyde anlamlı görünse de, statü eşitsizliği, temsil sorunları ve tanınma taleplerinin dışlanması nedeniyle Alevi toplulukların büyük çoğunluğu tarafından reddedilmiştir. Tuzluçayır'daki direniş ise Alevilerin inançlarına, mekânlarına ve tarihsel hafızalarına yönelik müdahalelere karşı geliştirdiği kolektif bir özneleşme örneğidir.

Projeye yönelik eleştiriler, Aleviliğin içselleştirilmeden, siyasi olarak tanınmadan "kardeşlik" adı altında araçsallaştırılmasına karşı güçlü bir uyarı niteliğindedir. Bu bağlamda cami-cemevi projesi, "hoşgörü mimarisi" kisvesi altında uygulanan sembolik tahakkümün" mekânsal tezahürü olarak tarihe geçmiştir.

Kaynakça & İleri Okumalar

BirGün, 09.09. 2013. "Mamak'a Sonbahar Geldi: Gaz Bombalı Hoşgörü."

Ecevitoğlu, Pınar ve Ayhan Yalçınkaya (2013), *Aleviler Artık Burada Oturmuyor Alevi Çalıştayları ve Sonrası*, Ankara: Dipnot.

İHD (2013). *Ankara Tuzluçayir Cami -Cemevi Projesine Karşi Yapilan Gösteriler Ve Sonrasinda Gelişen Olaylara İlişkin Değerlendirme Raporu*, https://www.ihd.org.tr/ankara-tuzlucayir-cami-cemevi-projesine-karsi-yapilan-gosteriler-ve-sonrasinda-gelisen-olaylara-iliskin-degerlendirme-raporu/ (erişim tarihi: 13.05.2025).

Massicard, Élise. 2012. *The Alevis in Turkey and Europe: Identity and Managing Territorial Diversity*. Londra-New York: Routledge.

Sökefeld, Martin. 2008. *Struggling for Recognition: The Alevi Movement in Germany and in Transnational Space*. New York: Berghahn Books.

Toker, Çiğdem. 2013. "Devletin Alevisi olmak istemiyoruz", T24, https://t24.com.tr/haber/devletin-alevisi-olmak-istemiyoruz,239097 (erişim tarihi 12.05.2025).

Yıldız, Ahmet Atıl, ve Verkuyten, Maykel. 2011. "Inclusive Victimhood: Social Identity and the Politicization of Collective Trauma among Turkey's Alevis in Western Europe." *Peace and Conflict*, 17(3): 243-69.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi'nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir